

משניות לט' באב

פרק ד משנה ו

תמשה דברים ארעו את אבותינו בשבעה עשר בתמוז ותמשה בתשעה באב. בשבעה עשר בתמוז
נשתברו הלוחות, ובטל התמיד, והבקעה העיר, ושרף אפסטמוס את התורה, והעמיד צלם בהיכל.
בתשעה באב נגזר על אבותינו שלא יפנסו לארץ, וקרוב הבית הראשונה ובשניה, ונלקדה ביתר,
ונחרשה העיר. משונכנס אב, ממצטין בשמחה:

הלכות בין המצרים – חלק א

מבוסס על קיצור שלחן ערוך סימן קכא - קכד

הלכות תענית צבור

1. מצות עשה מדברי הנביאים להתענות בימים שארעו צרות לאבותינו. ותכלית התענית היא, כדי לעורר את הלבבות לפקח על דרכי התשובה, ותהי זאת זכרון למעשינו הרעים, ומעש אבותינו שהיו כמעשינו עתה, עד שגרים להם ולנו אותן הצרות.

2. ואלו הן הימים: שלשה בתשרי (צום גדליה), עשרה בטבת, שבעה עשר בתמוז, ותשעה באב (ועוד יש תענית צבור, תענית אסתר).

3. בשבעה עשר בתמוז בו ארעו חמש צרות,

א. נשתברו הלוחות כשירד משה מן ההר

ב. נתבטל קרבן התמיד

ג. הבקעה העיר

ד. שרף אפוסטומוס הרשע את התורה

ה. העמד צלם בהיכל.

4. בתשעה באב, נגזר על אבותינו שבמדבר שלא יכנסו לארץ ישראל, כי אז חזרו המרגלים, וכוו ישראל בכיה של חנם, ונקבע לבכיה לדורות. ובו ביום הנה החרבן הגדול שנחרב בו בית-המקדש הראשון וגם השני, ונלכדה העיר ביתר, שהיתה עיר גדולה, והיו בה אלפים ורבות מישראל.

5. חלוק יש בין שלש תעניות הראשונות לתשעה באב. בשלש תעניות הראשונות אוכלים בלילה שלפניהן עד שיעלה עמוד השחר, ובתשעה באב צריכין להפסיק מבעוד יום שלפניו.

6. הקטנים, אף-על-פי שאינם חייבים להתענות, מכל מקום אם יש בהם דעת להתאבל, ראוי לחנכם להתאבל עם הצבור.

הלכות בין המצרים – חלק א

דינים מן שבועה עשר בתמוז עד תשעה באב

7. כיון שבשבועה עשר בתמוז התחילו צרות החרבון, לכן נוהגין קצת אבלות מיום זה עד אחר תשעה באב.

8. נוהגין לא להאזין למוסיקה ולא לברך שהחנינו בימים אלו.

9. וכן נוהגין שאין מסתפרין בימים אלו. קציצת הצפרנים, אין לאסור, רק בשבוע שחל בו תשעה באב.

10. משנכנס אב, ממעטין בשמחה.

11. מנהג בכל ישראל שלא לאכל בשר ושלא לשתות יין בתשעת ימים שמן ראש חדש עד לאחר תשעה באב. וכוס של הבדלה במוצאי שבת, אם יש תינוק שישתה רב הכוס, נותנין לו. ואם לאו, יכול המבדיל בעצמו לשתות.

12. אין מכבסין בתשעה ימים אלו. וכן אסור בתשעה ימים אלו ללבוש המכבסין מקודם. רק לכבוד שבת מתר.

13. אין רוחצין כל הגוף בתשעה ימים אלו במים חמים, אך לרפואה מותר.

דיני ערב תשעה באב

14. ערב תשעה באב אחרי מנחה, סמוך לערב, יושבין על הארץ ואין צריכים לחלץ המנעלים. ואוכלים רק פת עם ביצה מבשלת קשה וקרה.

הלכות בין המצרים – חלק א

דברים האסורים בתשעה באב

15. בתשעה באב אסורים ברחיצה וסיכה ונעילת הסנדל ותשמיש המטה.

16. רחיצה, אסורה בין במים חמים בין במים קרים.

17. רחיצה שלא לתענוג, מתר. ולכן רוחץ גדיו בשחרית, ויזהר שלא ירחץ רק אצבעותיו, כן אם היו גדיו מלכלכות בטיט וכדומה, מתר לרחוץ במקום המלכלך. וכן כשעושה צרכיו, מתר לרחוץ גדיו קצת כדרך תמיד.

18. נעילת הסנדל, אינה אסורה אלא של עור.

19. אסור לשאול בשלום חברו בתשעה באב. ואפלו לומר: בוקר טוב וכיוצא בו אסור.

20. דברי תורה משמחין את הלב, שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב. ולכן אסור בתשעה באב ללמד תורה, כי אם בדברים שמעציבים את לבו.

21. לא יטיל בשוק, שלא יבוא לידי שחוק ושמחה.

22. נוהגין שאין יושבין על ספסל לא בליקה ולא ביום עד לאחר הצהרים, כי אם על הארץ, ולאחר הצהרים מתרים.

הלכות בין המצרים – חלק א

דיני ליל תשעה באב

23. ערבית, נכנסין לבית הכנסת, וצריכים לחלץ את המנעלים קדם בין השמשות. אחר תפלת שמנה עשרה יושבים לארץ, ומדליקין קצת נרות. ואומרים איכה וקינוות.

24. יש לאדם להצטער בענין משכבו, שאם רגיל לשכב על ב' פרים, ישכב עתה על אחד. ויש נוהגין לשכב בליל תשעה באב על הארץ.

דיני יום תשעה באב

25. בשחרית אין מניחין תפלין, משום דתפלין נקראים פאר. וגם אין לובשים טלית גדול, אלא לובשין טלית-קטן בלא ברכה.

26. אין אומרים לא תחנון ולא א-ל ארץ אפים משום שנקרא מועד. ויושבים על הארץ ואומרים קינוות, ויש להאריך בהן עד סמוך לצהרים.

27. אין אומרים למנצח, אלא ובא לציון וגו', ומדלגין את הפסוק ואני זאת וגו' לפי שהיה נראה כמקיים ברית על הקינוות.

28. במנחה מניחין טלית ותפלין בברכות, ואומרים שיר של יום ושאר הדברים שחסרו בשחרית.

אומרים נחם בברכת ולירושלים.

דיני מוצאי תשעה באב

29. ביום העשירי נשרף רבו של ההיכל, לפיכך אנו מחמירין שלא לאכל בשר ושלל לשותות יין בליל י' ולא ביום י' עד חצות היום, כי אם בסעודת מצנה. וכן אין לברך שהחנינו. גם אין לרחוץ ולא להסתפר ולכבס עד חצות יום י'.

הלכות בין המצרים – חלק א

דברי חז"ל בעניני החורבן

א. רבי שמעון בן גמליאל אומר כל האכל ושותה בתשעה באב כאלו אכל ושותה ביום

הכפורים רבי עקיבא אומר כל העושה מלאכה בתשעה באב אינו רואה סימן ברכה לעולם

וחכמים אומרים כל העושה מלאכה בתשעה באב ואינו מתאבל על ירושלים אינו רואה

בשמחתה שנאמר שמחו את ירושלים וגלו בה כל אוהביה שישו אתה משוש כל המתאבלים

עליה מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על

ירושלים אינו רואה בשמחתה (תענית ל:)